

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет української філології, культури і мистецтва
Кафедра української мови

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор

з науково-методичної та
навчальної роботи

О. Б. Жильцов

2023 р.

ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

**виробничої (педагогічної в старших класах/безвідривної) для студентів
4-го курсу (7 семестр)**

спеціальності: 035 Філологія

освітнього рівня: першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

освітньої програми: 035 Філологія Українська мова та література

спеціалізації: 035.01 Українська мова та література

2023 рік

Розробники:

Караман Ольга Володимирівна, професор кафедри української мови, кандидат педагогічних наук;

Дружененко Раїса Сергіївна, доцент кафедри української мови, кандидат педагогічних наук.

Програму практики розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради Факультету української філології культури і мистецтва)

Протокол № 1 від 25 серпня 2023 р.

Секретар _____ (Тетяна ВИДАЙЧУК)

Програму практики розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол від 30 серпня 2023 р. № 9

Завідувач кафедри _____ (М.О.Вінтонів)

Програму практики погоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми (керівник проектної групи)

_____ (Видайчук Т.А.) 01.09.2023 р.

Програму практики перевірено

Заступник директора _____ (С.І.Горобець)

01. вересня 2023 р.

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,

протокол № _____

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,

протокол № _____

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,

протокол № _____

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р.,

протокол № _____

**1. Опис практики:
виробнича (педагогічна в старших класах/безвідривна) практика**

Найменування показників	Характеристика практики за формами навчання	
	Денна/заочна	
Вид практики	обов'язкова	
Загальний обсяг кредитів/годин	9 / 270	
Курс	4	
Семестр	7	8
Кількість змістових компонентів з розподілом:		
Обсяг кредитів	4,5	4,5
Обсяг годин, в тому числі:	135	135
Тривалість (у тижнях)	3	3
Форма семестрового контролю	-	залік

**виробнича (педагогічна в старших класах/безвідривна) практика
(викладання української мови)**

Найменування показників	Характеристика практики за формами навчання	
	Денна/заочна	
Вид практики	обов'язкова	
Загальний обсяг кредитів/годин	4,5 / 135	
Курс	4	
Семестр	7	
Кількість змістових компонентів з розподілом:		
Обсяг кредитів	4,5	
Обсяг годин, в тому числі:	135	
Тривалість (у тижнях)	3	
Форма семестрового контролю	Форма контролю у 8 семестрі	

**виробнича (педагогічна в старших класах/безвідривна) практика
(викладання української літератури)**

Найменування показників	Характеристика практики за формами навчання	
	Денна/заочна	
Вид практики	обов'язкова	
Загальний обсяг кредитів/годин	4,5 / 135	
Курс	4	
Семестр	8	
Кількість змістових компонентів з розподілом:		
Обсяг кредитів	4,5	
Обсяг годин, в тому числі:	135	

Тривалість (у тижнях)	3
Форма семестрового контролю	залік

2. Бази практики виробничої (педагогічної в старших класах/безвідривної) практики

№	Типи установ	Місце проходження практики
1.	Спеціалізована школа №52 м. Києва з поглибленим вивченням інформаційних технологій	вулиця М. Донца, 16 (044) 497-20-55 Солом'янський район
2.	Загальноосвітній навчальний заклад «Київський спортивний ліцей-інтернат»	бульвар Вацлава Гавела, 46 Солом'янський район
3.	Загальноосвітня школа №8 м. Києва	вулиця Вишгородська, 6 (044)-430-11-02 Оболонський район
4.	Загальноосвітня школа №9 м. Києва	пр-кт Маршала Рокосовського, 5 (044)-432-76-96 Оболонський район
5.	Загальноосвітня школа №170 м. Києва	вулиця Північна, 8 (044)-411-56-48 Оболонський район
6.	Спеціалізована школа № 194 «Перспектива» м. Києва	вулиця Героїв Дніпра, 10 Оболонський район (044)-412 82-90
7.	Спеціалізована школа №252 м. Києва з поглибленим вивченням української мови ім. В. Симоненка	вулиця Зої Гайдай, 10В (044)-412-76-98 Оболонський район
8.	Загальноосвітня школа №231 м. Києва	вулиця Богатирська, 2В, (044) 413 4487 Оболонський район
9.	Спеціалізована школа I-III ступенів №148 ім. Івана Багряного	вулиця Будівельників, 37, (044) 559 1436 Дніпровський район
10.	Гімназія №237 м. Києва	вулиця Архитектора Вербицького, 28-г (044) 560-91-55 Дарницький район
11.	Гімназія №283 м. Києва	вулиця Костянтина Данькевича, 13 (044)-530-13-18 Деснянський район

12.	Фаховий коледж «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка	пр. Гагаріна, 16 (044)-559-51-31 Дніпровський район
-----	---	---

3. Мета та завдання виробничої (педагогічної в старших класах/безвідривної) практики в 7-му семестрі полягає в підготовці конкурентноспроможного фахівця в галузі філології (українська мова), здатного розв'язувати складні спеціалізовані практико орієнтовані завдання, визначати складні педагогічні та навчально-методичні задачі та проблеми у галузі дидактики, приймати відповідні рішення, пропонувати методики, засоби, форми та способи навчання.

Під час виробничої виробничої (педагогічної в старших класах/безвідривної) практики студенти спеціальності 035 Філологія набувають таких програмних компетентностей ЗК-5, ЗК-8 (загальні компетентності: соціальна компетенція; особиста ціннісно-вольова налаштованість), ФК-6, ФК-8, ФК-9 ФК-11 (фахові компетентності: комунікативна професійно-орієнтована, психолого-педагогічна, методична, проєктно-діяльнісна).

- **ЗК-5:** Здатність бути відповідальним, ініціативним, активним, мати динамічні знання, відкритість до світу, вміння працювати в команді; вміння розподіляти функції в колективній роботі; прояв мотивації до участі в суспільному житті.

- **ЗК-8:** Раціональна організація та планування своєї діяльності, застосування отриманих знань для формування власної професійної та життєвої стратегії лідерства-служіння.

- **ФК-6:** Здатність застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення, соціально-демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту. Здатність вільно й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), для розв'язання комунікативних завдань.

- **ФК-8:** Володіння базовими знаннями з педагогіки і психології та вміння їх реалізувати, Усвідомлення закономірностей особистісного розвитку людини на різних вікових етапах; застосування базових філософських, психолого-педагогічних знань і вмінь для формування ключових і предметних компетентностей.

- **ФК-9:** Володіння базовими знаннями з методики навчання української мови; вміння їх реалізувати, застосування базових методичних знань і вмінь для формування ключових і предметних компетентностей.

- **ФК-11:** Навички у проєктуванні навчальних розробок, стартапів та їх реалізації; спроможність якісно виконувати консультаційні, експертні та дорадчі функції у галузі філології на національному ринку праці; здатність до планування, організації та управління своєю професійною діяльністю.

4. Результати проходження практики

У результаті проходження виробничої виробничої (педагогічної в старших класах/безвідривної) практики в 7-му семестрі студенти набудуть такі знання:

- **ПРН-З-8:** знати про психічні процеси як важливі компоненти людської діяльності, вікові етапи розвитку людини, типи темпераментів, особливості характеру людини, структуру особистості, розвиток психіки і свідомості, психічні стани особистості (емоції, почуття, тривожність), конфліктні ситуації та шляхи їх розв'язання.

- **ПРН-У-8:** вміти працювати самостійно, працювати з метою підвищення фахової компетентності, самоосвіти; уміння працювати в умовах обмеженого часу з акцентом на професійну сумлінність та унеможливлення плагіату.

- **ПРН-У-9:** демонструвати здатність застосовувати набуті знання у розв'язуванні педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуально-типологічних особливостей учнів та соціально-педагогічної ситуації.

- **ПРН-У-10:** бути здатним забезпечувати освітній процес з української мови в школі, використовуючи прогресивні методи й технології навчання, розвивати в учнів інтерес до філологічних і суміжних наук, організовувати індивідуальну роботу з учнями за програмами різного рівня вивчення української мови (академічного, профільного, поглибленого).

- **ПРН-У-11:** демонструвати спроможність застосовувати новітні освітні технології у професійній діяльності, готовність і здатність шляхом самоосвіти, вивчення позитивного досвіду, удосконалювати свою педагогічну майстерність.

- **ПРН-С-1:** фахово формувати й аргументувати власні теоретичні і практичні судження, професійні позиції.

- **ПРН-С-2:** демонструвати здатність об'єктивно оцінювати науково-методичну інформацію; вільно обирати шляхи наукового-методичного пошуку; професійно застосовувати наукові знання в освітній діяльності.

- **ПРН-С-3:** демонструвати здатність формувати судження про значення і наслідки своєї професійної діяльності з урахуванням соціальних, професійних і етичних позицій.

- **ПРН-С-4:** аргументовано пояснювати, оцінювати і зіставляти тенденції, методичні новації та розробки в галузі освіти.

Уміння працювати самостійно, працювати з метою підвищення фахової компетентності, самоосвіти; уміння працювати в умовах обмеженого часу з акцентом на професійну сумлінність та унеможливлення плагіату.

5. Структура практики

Виробнича (педагогічна в старших класах/безвідривна) практика студентів в 7-му семестрі складається з 3-х етапів, кожен з яких має відповідну кількість годин

Етапи проходження практики та види діяльності студентів	Розподіл годин між видами робіт
Етап 1. Організаційний (підготовка до проведення практики)	

)	
1) Закріплення студентів за базовими для проходження практики закладами середньої освіти: здобувач вищої освіти виявляє відповідальність, ініціативність, активність під час розподілу та закріпленні за базами практик; демонструє вміння працювати в команді, розподіляти функції між членами колективу студентів-практикантів; показує мотивацію до участі в суспільному житті базового навчального закладу, місця проведення виробничої (педагогічної в старших класах/безвідривна).	2
2) Участь у роботі настановної конференції: студент-практикант заздалегідь планує свою діяльність у базовому для проведення практики закладі з метою формування власної професійної та життєвої стратегії лідерства-служіння.	2
3) Планування професійної діяльності: підготовка навчальних розробок для реалізації під час виробничої (педагогічної в старших класах/безвідривної) практики з представленням на настановній конференції.	16
Разом	20
Етап 2. Основний	
1) Ознайомлення студентів із базовим закладом для проведення практики (історія закладу, вивчення правил внутрішнього розпорядку, шкільної документації, знайомство з колективами учнів 10-11-х класів)	5
2) Спостереження за організацією навчальної діяльності учнів 10-11-х класів учителями-практиками та інших студентів-практикантів на уроках української мови базового для проведення практики закладу: А) відвідування уроків з української мови в 10-му класі (6 одиниць); Б) відвідування уроків з української мови в 11-му класі (6 одиниць);	24
3) Узагальнення матеріалів спостережень (аналіз уроків, анкетування учнів 10-11-х класів) 12-ти уроків.	24
Разом	53
Етап 3. Заліково-підсумковий	
1) Складання конспектів для проведення пробних уроків з української мови (усього 3 уроки)	15
2) Складання конспекту (самостійно) для проведення залікового уроку з української мови (усього 1)	5
3) Виконання самостійної роботи	20
4) Узагальнення матеріалів практики	10
5) Участь у роботі настановної та звітної конференції	2
Разом	52

6. Зміст практики

6.1. Особливості організації і проведення практики

Практика проходить безвідривно від теоретичного навчання, відповідно до графіку навчання - 3 дні в тиждень, в умовах воєнного часу можливі зміни у форматі практики, а саме, перехід в онлайн режим (відповідно до форми роботи школи), що передбачає проведення уроків та заходів дистанційно з використанням різних електронних платформ мережі.

Упродовж практики, яка проводиться в 7-му семестрі навчального року, *на підготовчому етапі* студенти здійснюють таку діяльність:

1. Беруть участь у настановній конференції та в організаційних зборах у школі, вивчають вимоги програми до змісту практики, порядок ведення щоденників педагогічної практики, збору матеріалу та його обробки.

2. Знайомляться із ЗСО та класом (рівень, мета і завдання закладу, специфіка освітньої політики, організація навчально-виховного процесу в 10-11-х класах, основні напрямки роботи, історія, статут, правила внутрішнього розпорядку, навчальний план, журнал, розклад уроків, план виховної роботи).

3. Визначають тематику і форму проведення виховних заходів. Вивчають календарно-тематичні та поурочні плани з української мови, складеними вчителями-предметниками для 10-11-х класів.

4. Протягом першого тижня практики керівники від кафедри і бази практики разом зі студентами складають загальний розклад:

- відвідування студентами занять учителів-предметників та інших студентів-практикантів;
- уроків, уроків-фрагментів, що проводимуться студентами;
- позакласних заходів.

5. Складають індивідуальний план роботи та подають його на підпис керівникам педпрактики.

На основному етапі педагогічної практики студенти здійснюють таку діяльність:

1. Вивчають зміст, призначення та правила заповнення педагогічної документації.

2. Знайомляться з обладнанням та навчально-методичним забезпеченням кабінету української мови.

3. Відвідують уроки вчителів-предметників та інших студентів-практикантів і ведуть щоденники спостереження (не менше 12-и уроків).

4. Відвідують позакласні заходи, що проводяться вчителями, студентами-практикантами, беруть участь в їх аналізі.

5. Розробляють самостійно плани-конспекти уроків з української мови та проводять під керівництвом методиста від Університету та вчителя-наставника від бази практики. На 4-му курсі студенти проводять не менше 4-х уроків самостійно.

6. Готують дидактичні матеріали (наочність тощо) до уроку.

7. Беруть участь у роботі методичного семінару ЗСО.

На заліково-підсумковому етапі педагогічної практики студенти готують звітні матеріали з педагогічної практики, затверджують на базі практики звітну документацію, готують виступ на звітній конференції в Університеті.

6.2. Завдання для самостійної роботи студентів **Самостійна робота №1 (українська мова)**

1. Ознайомтеся з календарним плануванням з української мови на 1 семестр (10, 11 класи) вчителя-предметника.

2. Проведіть профорієнтаційний (або виховний з української мови) захід для учнів 10-11-х класів.

Форма звітності:

- зразок календарного планування уроків української мови вчителя-предметника вмістити у комірку «Самостійна робота» електронного курсу;

- план-конспект профорієнтаційного (або виховного) заходу, фотоматеріали, з обов'язковим висвітленням інформації в соціальних мережах (Фейсбук);

- проєкт (відеоролик, фотоколаж) поданий до конкурсу «Українська мова в об'єктиві».

Максимальна оцінка – 20 балів.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Оцінюється самостійність мислення, аргументованість тез, вихід на рівень теоретичного узагальнення фактологічного матеріалу.

Карта самостійної роботи студента

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Модуль 1	- зразок календарного планування з української мови на 1 семестр; - план-конспект, фото- або відеоматеріал профорієнтаційного (або виховного) заходу; - проєкт (відеоролик, фотоколаж) поданий до конкурсу «Українська мова в об'єктиві».	20	I-V
Разом		20 балів	

6.3. Обов'язки студентів упродовж практики.

Під час педагогічної практики студент зобов'язаний:

- виконувати всі види робіт, передбачені програмою педагогічної практики;
- проводити свою діяльність згідно з вимогами Статуту школи, правилами внутрішнього розпорядку;

- виконувати розпорядження адміністрації школи, вчителів, методистів і керівників педагогічної практики;
- ретельно готуватися до уроків і позакласної роботи;
- вчасно й охайно вести документацію педагогічної практики;
- бути для учнів взірцем морально-етичних норм поведінки, мовленнєвої діяльності, інтелекту;
- бути організатором психологічного клімату та керівником в учнівському колективі;

6.4. Обов'язки керівників практики від Університету та від бази практики:

- забезпечити умови для проходження практики, знайомства з обладнанням та навчально-методичним забезпеченням навчальних кабінетів, визначити керівників від бази практики (вчителів-предметників) та класів для проходження практики;
- надавати студентам для вивчення основні документи про:
 - ✓ специфіку освітньої політики ЗСО,
 - ✓ організацію навчально-виховного процесу,
 - ✓ основні напрямки роботи ЗСО, історію, статут, правила внутрішнього розпорядку, розклад уроків, план виховної роботи;
 - ✓ програм із української мови, календарно-тематичні та поурочні плани для визначеного класу, план виховної роботи;
 - ✓ правила заповнення педагогічної документації;
- організувати спостереження та аналіз уроків учителів-предметників, відвідування та аналіз позакласних заходів;
- надавати методичну допомогу студентам у підготовці планів-конспектів уроків та позакласних заходів, підготовки методичних матеріалів та інших питань щодо проходження практики;
- взяти участь в аналізі проведених студентами уроків та позакласних заходів;
- контролювати виконання студентами програми практики;
- скласти характеристику студентам-практикантам за результатами практики із запропонованою оцінкою.

КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

	Вид робіт/діяльності студентів	Форма звітності	Максимальна кількість балів		
			за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів
1.	щоденник практики		10	1	10
2.	спостереження та аналіз уроків учителів-предметників і студентів-практикантів	аналіз у в електронному щоденнику практики (е-курс)	10	6	60
3.	розроблені практикантом плани-конспекти уроків	плани-конспекти викладені в е-курсі	10	4	40
4.	проведення студентом-практикантом уроків (пробних/залікових)		10	4	40
5.	самоаналіз проведеного уроку	самоаналіз у щоденнику практики (е-курс), відеоресурс самоаналізу	5	1	5
6.	вивчення змісту і організації роботи школи і класу	аналіз у щоденнику практики	10	1	10
7.	участь у роботі методичного семінару ЗСО	аналіз у щоденнику практики	10	1	10
8.	дидактичні матеріали до уроків	схеми, таблиці, кроссенси, відео, презентації тощо, викладені в е-курсі	20	1	20
9.	звіт про педагогічну практику	звіт у щоденнику практики, а також викладений в е-курсі	5	1	5
10.	презентація практики на звітній конференції в Університеті	презентація, фото-, відеоматеріали	5	1	5

		тощо			
11.	участь у настановній та звітній конференціях	присутність, виступ	5	2	10
	Разом				215
Самостійна робота: 20 б.					
Максимальна кількість балів: 235 б.					
Розрахунок коефіцієнта: $235:100 = 2,5$					

7.2. Перелік звітної документації

Студенти-практиканти результати роботи розміщують в електронному курсі (е-портфоліо), що відображають роботу студентів у період виходу на базу практики та містить наступні матеріали:

- назва базової школи;
- дата проведення практики;
- прізвище директора школи і його заступника;
- адреса школи;
- відомості про школу;
- прізвища керівників педагогічної практики від Університету і бази практики;
- індивідуальний план роботи студента-практиканта;
- щоденна дата з викладом змісту роботи;
- аналіз шкільної документації щодо української мови, виховної роботи в класі;
- спостереження й аналіз уроків досвідчених учителів-предметників та інших студентів-практикантів, сформульовані висновки;
- спостереження й аналіз позакласних заходів;
- самоаналіз проведеного уроку.
 - **Звіт** про педагогічну практику, підписаний студентом.
 - **Плани-конспекти уроків** з української мови та літератури, що проводив студент, підписані учителем-предметником.
 - **Наочність, дидактичний матеріал**, виготовлені до проведеного уроку.
 - **План-конспект профорієнтаційного (або виховного) заходу**, що проводив студент, підписаний класним керівником.
 - **Характеристика студента-практиканта** з рекомендованою оцінкою вчителя, підписана і завірена директором школи.
 - **Презентація** (фото, відеоматеріали) проведення фрагментів уроків.

Усі звітні матеріали також розміщуються у відповідні комірки електронного курсу з педпрактики.

Зразки оформлення звітної документації додаються.

7.3. Вимоги до звіту про практику

У звіті про практику студентів потрібно розкрити такі питання:

1. Які завдання виробничої (педагогічної в старших класах/безвідривної) практики вдалося виконати найпродуктивніше?
2. Виконання яких завдань виробничої педагогічної практики викликали труднощі і з яких причин? Чи вдалося студентів подолати труднощі і в який спосіб?

3. Які загальні і фахові компетентності студентів вдалося розвинути в собі упродовж виробничої педагогічної практики?
4. Розвитку яких загальних і фахових компетентностей студентів потрібно приділити додаткову увагу і чому? Як цьому зможуть допомогти керівники практики?
5. Який перспективний педагогічний досвід найбільше сприяв професійному становленню студента-практиканта?
6. Чи задоволений студент-практикант результатами практики і чому?
7. Які заходи дозволять оптимізувати виробничу педагогічну практику?

7.3.1. Вимоги до планування та проведення уроків (пробних/залікових)

1) розгорнутий конспект уроку (чітко сформульована мета, очікувані результати, тип уроку, передбачена реалізація міжпредметних зв'язків; використання дидактичного матеріалу тощо);

2) у перебігу уроку має простежуватися етапізація видів робіт та форма організації навчальної діяльності учнів (фронтальне опитування/ бесіда/розповідь/ пояснення навчального матеріалу/диспут/ обговорення результатів/підведення підсумків тощо);

3) у перебігу уроку мають вказуватися види робіт, які виконують учні (тренувальні вправи/навчальні тести/творча робота тощо);

4) студент-практикант має зазначити вид та форму домашньої роботи.

7.4 Система контролю та критерії оцінювання

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку у 8 семестрі, який включає середню арифметичну оцінку з двох компонентів: методики викладання української мови та методики викладання української літератури.

Модуль включає бали за виконану роботу студентом-практикантом упродовж практики.

Індивідуальні роботи, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на конференції у присутності членів фахових кафедр.

Кількість балів за виконану студентом-практикантом роботу залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань та викладання в е-курсі;
- ✓ повний обсяг їх виконання та викладання в е-курсі;
- ✓ якість виконання навчальних завдань та викладання в е-курсі;
- ✓ самостійність виконання та викладання в е-курсі;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

7.5. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
А	90-100 балів	Відмінно - відмінний рівень знань/умінь/навичок в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
В	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань/умінь/навичок в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
С	75-81 бал	Добре – в цілому добрий рівень знань/умінь/навичок з незначною кількістю помилок.
Д	69-74 бали	Задовільно – посередній рівень знань/умінь/навичок із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
Е	60-68 балів	Достатньо-мінімально допустимий рівень знань/умінь/навичок
Ф, Фх	1-59 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним проходженням – досить низький рівень знань/умінь/навичок, що вимагає повторного проходження

8. Рекомендовані джерела.

ОСНОВНІ

1. Методика навчання української мови в ДВНЗ та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс : навч.-метод.посіб. За заг. ред. О.І.Потапенка. К. : Міленіум, 2006. 332 с.
2. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах: навчально-методичний посібник для студентів-філологів. За ред. М. І. Пентиліук. К.: Ленвіт, 2000. 264 с.
3. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. За ред. М. І. Пентиліук. К. : Ленвіт, 2005. 400 с.
4. Караман С. О. Методика навчання укр. мови в середн. загальноосв. шк. та школах нового типу. К. : Ленвіт, 2000. 264 с.
5. Палихата Е. Я. Методика навчання українського усного діалогічного мовлення учнів основної школи : моногр. Тернопіль, 2002. 271 с.
6. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс : Посібник для студентів пед. університетів та інститутів. За заг. ред. М.І.Пентиліук. К.: Ленвіт, 2011. 366 с.
7. Яворська С. Т. Робота з орфографії у процесі вивчення будови слова і словотвору. Донецьк : Лебідь, 2000. 198 с.

8. Яворська С. Т. Становлення і розвиток методики навчання української мови як науки (XVI-XX ст.) : дис. доктора пед. наук. Слов'янськ, 2005. 422 с.

ДОДАТКОВІ

- 1.Александрова В.Ф. Поглиблюємо знання з української мови у процесі позакласної роботи. Навч.- метод. посіб. К. : Аграр Медіа Груп, 2016. 126с.
- 2.Голуб Н.Б. Риторика у вищій школі. Черкаси: Брама-Україна, 2008.
- 3.Дружененко Р.С. «Методична система навчання мови» і «технологія навчання мови» чи «технологізована методична система навчання мови»? Теоретична і дидактична філологія. Зб. наук. праць. Серія «Педагогіка». Вип.28. Переяслав-Хмельницький, 2018. С.60-69.
- 4.Караман С. О. Лінгвістичні основи навчання української мови в гімназії. Зб. наук. пр. Херсон : Атлант, 2000. Вип. 13. С. 314-322.
- 5.Нечволод Л.І., Паращич В.В. Риторика: Збірник навчальних і контрольних вправ і завдань. 10-11 класи. Х: Торсінг, 2004.
- 6.Омельчук С.А. Сучасна українська лінгводидактика. К, 2019.
- 7.Остапченко О. Українська мова у грі. Проблемні завдання, конкурси, змагання, цікаві факти, тести, квести. К.: Київський ун-т ім. Б.Грінченка, 2018. 224 с.
- 8.Семенов О. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури. Суми: Мрія-1, 2005.
- 9.Шкільна риторика. Упорядник Федяй Г. К.: Шкільний світ, 2005.
- 10.Яворська С. Т. Типи, структура і зміст занять із будови слова в основній школі. Рідна мова. 2014. 23. С. 28–33.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Зразок оформлення титульної сторінки папки

**Факультет української філології, культури і мистецтва
кафедра української мови**

**ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ
виробничої (педагогічної в старших класах/ безвідривної) практики
студента**

IV курсу _____ групи _____

спеціальності: 035 Філологія
освітнього рівня: першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітня програма: 035 Філологія Українська мова та література
спеціалізації: 035.01 Українська мова та література

(Прізвище, ім'я, по батькові студента)

Практика проходила у _____ № _____ м. Києва
(навчальний заклад)

з _____ по _____

Керівник практики від кафедри української мови

(Прізвище, ім'я, по батькові викладача)

Керівник практики від кафедри української літератури і
компаративістики

(Прізвище, ім'я, по батькові викладача)

Київ 2023

ОСНОВНІ ВІДОМОСТІ

ПРО ОСВІТНІЙ ЗАКЛАД № _____ м. Києва

Адреса закладу освіти № _____

Телефон _____

Директор школи _____

Заступник директора з навчально-виховної роботи

Вчитель-методист (керівник від бази практики)

Розклад дзвінків:

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН РОБОТИ ПРАКТИКАНТА (орієнтовні види роботи щоденника)

1. Участь у настановій конференції щодо проведення педагогічної практики. Участь у звітній конференції з педпрактики
2. Вивчення вимог навчальної програми до змісту навчально-виробничої педагогічної практики та скласти індивідуальний план роботи.
3. Ознайомлення з правилами внутрішнього розпорядку школи, розкладом уроків, режимом дня учнів.
4. Вивчити питання організації навчально-виховного ідео ур в школі, основні напрями її роботи.
5. Відвідати урок української мови у вчителя (ППП) у 10 (11) класі з теми «_____».
6. Підготувати наочний (дидактичний) матеріал до пробного (залікового) уроку в 10 (11) класі з теми «_____».
7. Оформити конспект уроку з української мови (літератури) з теми «_____».
8. Провести пробний(заліковий) уроку у ___ класі з теми «_____».
9. Підготувати сценарій проведення виховного заходу.
10. Провести виховний захід у ___ класі з теми «_____».
11. Вивчення педагогічного досвіду вчителя української мови і літератури _____ ППП.
12. Здійснення аналізу відео-, телеуроків (відвіданих уроків).
13. Здійснення самоаналізу проведеного уроку.
14. Підготовка звітної документації з педпрактики.

ЩОДЕННИК

практиканта ___ курсу, ___ групи ППП

	Дата	Зміст роботи	Відмітка про виконання
1		1. 2.	
2		1. 2.	
3		1.	

Примітка: у комірці «Відмітка про виконання» може бути виставлена вчителем оцінка за проведений урок (виховний захід) або слово «виконано» .

СХЕМА СПОСТЕРЕЖЕННЯ ВІДВІДАНОГО УРОКУ

Загальні відомості про урок української мови/української літератури

Дата _____ Предмет _____ Клас _____

Учитель _____

Тема уроку _____

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів
(програмні компетентності)

Тип уроку _____

Хід та зміст уроку

1. **Початок уроку:** своєчасний початок уроку, наявність організаційного моменту, налаштування учнів на роботу, організація уваги і готовності учнів до роботи, наявність необхідного обладнання (крейда, ручки, зошити, підручники, наочні посібники тощо).
2. **Санітарно-гігієнічні умови проведення уроку:** дотримання гігієнічних вимог (повітряного, теплового, світлового режимів тощо).
3. **Тип і структура уроку:** доцільність обраного типу уроку з погляду вивчення теми, відповідність компонентів уроку обраному типу, логічність та послідовність окремих етапів уроку, розподіл часу на уроці, психолого-педагогічне забезпечення цілісності та завершеності уроку.
4. **Зміст уроку :** відповідність теми уроку навчальній програмі; наявність чіткого, логічного плану уроку; зв'язок уроку з попереднім та наступним навчальним матеріалом, життям і досвідом учнів; доцільний відбір навчального матеріалу; актуалізація опорних знань учнів.
5. **Реалізація на уроці основних дидактичних принципів навчання** (науковості, наочності, зв'язку навчання з життям, систематичності та послідовності, доступності, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, диференціації, міцності засвоєння знань, умінь, навичок, емоційності навчання та ін.).
6. **Формування ключових компетентностей, передбачених шкільною програмою з української мови та літератури** (що не залежать від предметної сфери, натомість важливі для успішної діяльності, подальшої реалізації особистості в житті:
 - спілкування державною мовою;
 - математична компетентність;

- компетентності в природничих науках і технологіях;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- уміння вчитися;
- ініціативність і підприємливість;
- соціальна та громадянська компетентності;
- обізнаність та самовираження у сфері культури;
- екологічна грамотність і здорове життя.

7. Формування предметних компетентностей, зумовлених специфікою шкільного предмета:

1) вироблення в учнів умінь комунікативно виправдано користуватися засобами мови в різних ситуаціях; формування й вдосконалення вмінь та навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності;

2) формування компетентісно свідомого ставлення через мову до свого здоров'я; до громадянського та суспільного життя міста, країни;

3) залучення учнів через мову до культурних надбань українського народу і людства в цілому;

4) виховання в учнів самостійності до пізнавальної діяльності;

5) залучення до активної пошукової, дослідницької роботи, яка за своєю сутністю є творчою діяльністю ;

6) розуміння літератури як невід'ємної частини національної й світової художньої культури;

7) усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її гуманістичного потенціалу та місця в системі інших видів мистецтва;

8) знання літературних творів, обов'язкових для текстуального вивчення та варіативних (за вибором учителя та учнів), осягнення творів у єдності змісту та форми, виокремлення складників та художніх особливостей творів (на рівні сюжету, композиції, образів, поетичної мови, жанру тощо);

9) усвідомлення ключових етапів і явищ літературного процесу різних країн, зіставлення з українським літературним процесом;

10) знання основних фактів життя та творчості видатних письменників, усвідомлення їхнього внеску в скарбницю вітчизняної та світової культури;

11) оволодіння передбаченими програмою літературознавчими поняттями, застосування їх під час аналізу та інтерпретації художніх творів;

12) розуміння специфіки оригіналу (за умови володіння іноземною мовою) та художнього перекладу твору (українською мовою);

13) знання авторів класиків української літератури;

14) формування читацького досвіду та якостей творчого читача, здібності до створення усних і письмових робіт різних жанрів;

15) орієнтування у царині класичної й сучасної літератури;

16) порівняння літературних творів і явищ (окремих компонентів і цілісно);

17) уміння оцінювати художню вартість творів, творчо-критично осмислювати їхній зміст, визначати актуальні ідеї, важливі для сучасності, тощо.

Компонентами компетентностей є когнітивний (знаннєвий), діяльнісний (практико-орієнтований) та ціннісний.

8. **Раціональність і ефективність використання різноманітних методів та прийомів навчання** (метод творчого читання, евристичної бесіди, дослідницький, репродуктивний).
9. **Продуктивність та різноманітність видів навчально-пізнавальної діяльності учнів** (індивідуальної, парної, групової, колективної, усної, письмової тощо).
10. **Раціональність та ефективність засобів навчання** (слово вчителя, підручники, навчальні посібники, різні види наочності тощо).
11. **Особливості розумової діяльності учнів на уроці:**
 - формування уваги: співвідношення мимовільної і довільної уваги;
 - місце пам'яті у розумовій діяльності учнів;
 - навчання школярів методам і прийомам запам'ятання; використання прийомів для активізації різних видів пам'яті (образної, словесно-звукової, емоційної, механічної) та видів запам'ятання.
12. **Формування пізнавального інтересу учнів на уроці:** створення проблемних ситуацій, пізнавальні ігри, використання творів мистецтва і літератури, порівняння і аналогії, навчальні дискусії, ефект здивування, емоційність тощо.
13. **Реалізація на уроці основних складових виховання** (розумового, морального, фізичного, трудового, естетичного, екологічного, правового).
14. **Раціональність та ефективність методів і прийомів контролю знань, умінь, навичок** (усна перевірка, письмова перевірка, тестова перевірка, практична перевірка тощо).
15. **Обґрунтоване та мотивоване оцінювання навчальної діяльності учнів** (відповідно до критеріїв оцінювання з навчального предмету за 12-бальною системою).
16. **Поведінка вчителя на уроці:** вміння організувати учнів на навчальну діяльність, забезпечити трудову дисципліну; вміння розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації; вміння активного слухання; комунікативні вміння; володіння педагогічним тактом; володіння педагогічною технікою; культура педагогічного спілкування; толерантність; культура педагогічного мовлення; темп роботи; стиль і тон роботи (жвавий, рішучий, повільний, байдужий); спостережливість, винахідливість, емоційність.
17. **Завершення уроку:** підсумок уроку, мотивоване виставлення оцінок, повідомлення домашнього завдання, проведення інструктажу щодо його виконання, запис на дошці та учнями у щоденниках.
18. **Результат уроку:** досягнення мети; виконання плану уроку; якість знань, умінь і навичок учнів; освітнє, виховне, розвивальне значення уроку.